

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84793,Lilpop-Stanislaw.html>
2022-10-03, 16:13

Lilpop Stanisław

LILPOP Stanisław (7 V 1817, Warszawa - 15 X 1866, Biarritz, Francja), konstruktor maszyn, wynalazca, przemysłowiec. Syn Augustyna z rodziny zegarmistrzowskiej, która przybyła do Polski z Grazu w 1774, i Elżbiety z Gromanów.

W 1833 ukończył konwikt pijarów na Żoliborzu. Praktykę odbywał w warsztatach Banku Polskiego, a od 1839 w Rządowej Fabryce Machin na Solcu. Jako zdolny mechanik w 1842–44 na koszt Banku Polskiego odbywał studia w zakresie budowy maszyn parowych w fabrykach Akwizgranu, Lyonu, Paryża, Londynu, Manchesteru, Miluzy, Eschweiler i Berlina. Zapoznał się tam z najnowszymi technologiami, ekonomią produkcji i nauczył się rysunku technicznego. Po powrocie do Warszawy nie znaleziono jednak dla niego odpowiedniego stanowiska w zakładach rządowych i zwolniono z obowiązku odpracowania stypendium.

W 1844–48 prowadził wspólnie z B. Zakrzewskim prywatną fabrykę maszyn i narzędzi rolniczych. Od X 1844 objął kierownictwo wydziału produkcji maszyn rolniczych w Rządowej Fabryce Machin na Solcu, którą potem wykupił wraz z finansistą W. Rau, administratorem tychże zakładów od 1841. W 1850 L. założył fabrykę maszyn i narzędzi rolniczych w Białej Cerkwi k. Kijowa, w której wykorzystał zdobyte doświadczenie oraz własne pomysły wynalazcze. Zakład został sprzedany w 1854.

L. rozwinął działalność gospodarczą w czasie wojny krymskiej (1853–56), kiedy to bracia Evansowie, jako poddani brytyjscy, byli zmuszeni do opuszczenia Warszawy. Odstąpili oni 1 X 1854 60% udziałów spółki L. i W. Rau. Powstała wówczas firma Evans, Lilpop et Comp., obejmująca również Fabrykę Machin i Odlewów przy ul. Świętojerskiej i zakłady hutnicze Kuźnice Drzewickie. L. objął wówczas stanowisko naczelnego dyrektora, wprowadził w zakładach wiele ulepszeń

zamieniając ręczny sposób produkcji na maszynowy. Rozszerzył też asortyment wyrobów – oprócz maszyn i narzędzi rolniczych zaczęto produkować również maszyny i kotły parowe, konstrukcje żelazne, szyny i wagony kolejowe oraz kompletne zestawy produkcyjne dla cukrowni, które znalazły zbytnie w Królestwie Polskim i w Rosji.

L. stosował nowoczesne formy reklamy i kredytowania. Współpracował z L. Kronenbergiem i A. Zamoyskim. Pozwoliło to szybko na podwojenie produkcji i zwiększenie zatrudnienia do ok. 700 pracowników, a wartość produkcji rocznej przekroczyła 600 tys. rubli. Przez wprowadzoną kooperację uzależnił także od siebie szereg mniejszych zakładów budowy maszyn. Czynił też bezskutecznie starania zmierzające do wybudowania fabryki lokomotyw. Firma miała składy i agenturę w Białej Cerkwi oraz przedstawicielstwo handlowe w Petersburgu. Eksportowała także swoje wyroby na teren zaboru austriackiego.

L. był konstruktorem i zajmował się projektowaniem wyposażenia cukrowni, młynów, gorzelni, tartaków i olejarni. Dał się też poznać jako wybitny konstruktor wielu maszyn i narzędzi rolniczych, które były wielokrotnie nagradzane na wystawach (Warszawa 1857, Moskwa 1865, Paryż 1867, Petersburg 1870, Wiedeń 1873, Filadelfia 1876). Prawie wszystkie produkowane przez jego fabrykę narzędzia, maszyny rolnicze i przemysłowe były adaptowane i ulepszone na podstawie wzorów zagranicznych. L. upraszczał ich budowę i doskonalił działanie. Ulepszone maszyny i narzędzia nazywano „polskimi”, „lilpopowskimi” lub „evansowskimi”, co oznaczało wówczas wysoką jakość, niezawodność i trwałość. Rozpoczęto także wytwarzanie młocarni, sieczkarni, kieratów i siewników do gospodarstw chłopskich, dostosowanych do wymogów i możliwości finansowych odbiorców. Osiągnięcia konstrukcyjne były szeroko komentowane w prasie, a jednym z najbardziej efektownych stało się zbudowanie żniwiarki nożycowej wzorowanej na amerykańskiej maszynie McCormicka, lecz udoskonalonej zapożyczeniami z modelu Manninga oraz oryginalnymi rozwiązaniami pomysłu samego L. i J. Jentysa, mechanika zatrudnionego w zakładach. Istotnym elementem tej maszyny był skonstruowany przez L. w 1855 samograb

mechanicznie zgarniający zżęte zboże z pomostu żniwiarki. Produkowano rocznie ok. 30 takich maszyn zw. „amerykankami”, których patent zakupiła m.in. renomowana firma Ransomes and Sims z Ipswich w Anglii. L. był także konstruktorem nowoczesnego siewnika uniwersalnego z regulacją gęstości siewu.

W 1865 L. przeniósł zakłady na Solec, do nowo wzniesionych hal fabrycznych. Razem z W. Rau odkupił 20 l 1866 pozostałe udziały w firmie „Bracia Evans”. Wartość majątku w tym czasie wynosiła około 320 tys. rubli, a składały się na to udziały w zakładach budowy maszyn, dwóch cukrowniach, posesje i majątki ziemskie.

W 1868, po śmierci L., do spółki dołączył S. Loewenstein. Od 1872 przedsiębiorstwo funkcjonowało pod nazwą Akcyjne Zakłady Mechaniczne Lilpop, Rau i Loewenstein, a od 1873 jako Tow. Przemysłowe Zakładów Mechanicznych Lilpop, Rau i Loewenstein Spółka Akcyjna. W 1873–75 spółka była m.in. głównym wykonawcą mostu kolejowego przy Cytadeli w Warszawie. Działała do 1944, kiedy to wywieziono z Warszawy wszystkie maszyny i urządzenia, a zabudowania zostały zniszczone w czasie powstania warszawskiego.

L. był także popularyzatorem myśli technicznej, a w 1846–62 ogłosił drukiem 18 artykułów o różnych rodzajach narzędzi i maszynach rolniczych, a także przedstawił opisy wytwarzanych przez jego zakład urządzeń. Najważniejsze z nich to: *O młocarniach na różne rozmiary* („Tygodnik Rolniczo-Technologiczny” 1849), *O siewnikach, a w szczególności o siewniku polskim* (1849), *O stawianiu młocarń przenośnych* („Gazeta Handlowa, Przemysłowa i Rolnicza” 1850) oraz na łamach czasopisma „Korespondent Handlowy, Przemysłowy i Rolniczy”: *Opis narzędzi i machin rolniczych w Królestwie Polskiem używanych a budowanych w fabryce machin w Warszawie* (1853–56), *Kwestya żniwa mechanicznego i zdanie sprawy z prób tegorocznych żniwiarek* (1857), *O narzędziach i sprzętach rolnika polskiego XIX stulecia wyrabianych w fabrykach krajowych i używanych w gospodarstwach naszych* (1861–62).

L. był miłośnikiem sztuki. Organizował w swoim domu

wieczory muzyczne oraz stworzył kolekcję dzieł malarzy polskich z 1. poł. XIX w. Dzieło L. kontynuował jego syn Wiktor, inżynier, założyciel Fabryki Maszyn i Narzędzi Rolniczych W. Lilpop i S-ka.

PSB (Z. Pustuła); SBTP (T.W. Świątek); SPPT (J. Bartyś).

W. Głębocki: *Zakład zegarmistrzowski Lilpopów*, „Almanach Muzealny” 1997, t. 1; I. Ichnatowicz: *Burżuazja warszawska*, Warszawa 1972; K. Karolczak: *Lilpop Stanisław*, [w:]: *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław-Warszawa-Kraków 2005, s. 855; T. Łepkowski: *Przemysł warszawski u progu epoki kapitalistycznej*, Warszawa 1960; S. Łoza: *Rodziny polskie pochodzenia cudzoziemskiego osiadłe w Warszawie i okolicach*, t. 1, Warszawa 1930, s. 67-70; J. Łukaszewicz: *Przewrót techniczny w przemyśle Królestwa Polskiego w latach 1852-1886*, Warszawa 1963; Z. Pustuła: *Początki kapitału monopolistycznego w przemyśle hutniczo-metalowym Królestwa Polskiego (1882-1900)*, Warszawa 1968; E. Szulc: *Przyczynek do dziejów zegarmistrzostwa*, „Rocznik Warszawski” 1984, t. 17; T.W. Świątek, R. Chwiszczuk: *Warszawski ruch społecznikowski*, Warszawa 2010.

Andrzej J. Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)